

5) Prvočíslo je:

- a) 79   b) 45   c) 16   d) 99

6) $-10 - (-5) \cdot (-2) =$

- a) 0   b) 10   c) -10   d) -20

7) $|-3| - 4 \cdot |5 - 8| =$

- a) -9   b) -3   c) -15   d) 20

8) Součin čísel 5 a 4 je:

- a) 9   b) 1   c) $\frac{5}{4}$ d) 20

9) Podíl čísel 24 a 6 je:

- a) 18   b) 4   c) 144   d) 30

10) Složené číslo je:

- a) 9   b) 13   c) 23   d) 31

11) Opačné číslo k číslu -5 je:

- a) 0   b) 15   c) 5   d) $-\frac{1}{5}$

12) Převrácené číslo k číslu -5 je:

- a) 0   b) 15   c) 5   d) $-\frac{1}{5}$

13) Zlomek v základním tvaru není:

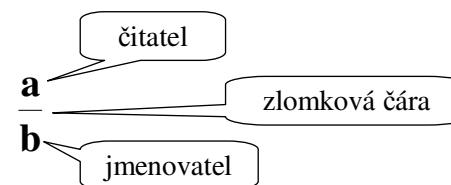
- a) $\frac{2}{3}$ b) $\frac{11}{21}$ c) $\frac{12}{55}$ d) $\frac{14}{21}$

14) $\frac{1}{10} + \left(\frac{2}{3} + \frac{1}{6}\right) : \frac{5}{3} =$

- a) 0,6   b) $\frac{3}{5}$ c) $\frac{14}{25}$ d) 0,5

RACIONÁLNÍ ČÍSLA (Q)

Definice: Racionální číslo je každé číslo, které se dá zapsat zlomkem.

Racionální číslo můžeme zapsat:

- 1) zlomkem
- 2) desetinným číslem s ukončeným desetinným rozvojem $\left(\frac{7}{10} = 0,7\right)$
- 3) desetinným číslem s periodickým desetinným rozvojem $\left(\frac{1}{3} = 0,\bar{3}\right)$

Definice: Číslo převrácené k číslu a je $\frac{1}{a}$, kde $a \neq 0$.

Př.: K číslu 3 je převrácené číslo $\frac{1}{3}$, k číslu $\frac{2}{3}$ je převrácené číslo $\frac{3}{2}$,

k číslu $-\frac{7}{2}$ je převrácené číslo $-\frac{2}{7}$, k číslu 0,3 je převrácené číslo

$\frac{10}{3} \left(0,3 = \frac{3}{10}\right)$.

Úprava zlomků na základní tvar

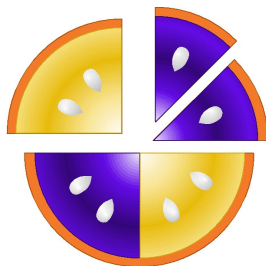
Definice: Zlomek, jehož číselník a jmenovatel jsou čísla nesoudělná (nemají společného dělitele), se nazývá zlomek v základním tvaru.

Na základní tvar převedeme zlomek krácením. Zlomek krátíme tak, že dělíme číselník i jmenovatele stejným číslem (největším společným dělitelem).

Př.:

$$\frac{3}{6} = \text{krátíme "3"} = \frac{1}{2}$$

$$\frac{60}{24} = \text{krátíme "2"} = \frac{30}{12} = \text{krátíme "6"} = \frac{5}{2}$$

Cv. 1.:

$$1) \frac{4}{18} = \quad 3) \frac{9}{54} = \quad 5) \frac{44}{99} =$$

$$2) \frac{15}{6} = \quad 4) \frac{42}{28} = \quad 6) \frac{150}{250} =$$

Cv. 2.: Které z následujících zlomků jsou v základním tvaru?

$$\frac{3}{8} \quad \frac{4}{12} \quad \frac{5}{25} \quad \frac{42}{28} \quad \frac{31}{81} \quad \frac{99}{108} \quad \frac{14}{45} \quad \frac{150}{250} \quad \frac{375}{1000}$$

Cv. 3.: Zlomky ze cv. 2, které nejsou v základním tvaru, převedte na základní tvar.

Cv. 4.: Která tvrzení jsou pravdivá:

$$1) \frac{5}{7} < \frac{8}{7} \quad 2) \frac{4}{5} < \frac{2}{5} \quad 3) \frac{4}{9} < \frac{4}{11} \quad 4) \frac{5}{6} < \frac{9}{12} \quad 5) -\frac{2}{9} < -\frac{4}{9}$$

9) Součin čísla 10 a čísla k němu převráceného.

Cv. 22.: Vypočítejte:

$$1) \frac{1 - \frac{2}{3}}{3 \cdot 1 \frac{1}{3}} \quad 2) \frac{5 \cdot 1 \frac{1}{5}}{1 - \frac{2}{5}} \quad 3) \frac{6 \cdot 1 \frac{1}{6}}{2 - \frac{11}{6}} \quad 4) \frac{\frac{5}{9} + \frac{1}{4} - 1}{\frac{25}{18} - 1}$$

Cv. 23.: Zaokrouhlete následující čísla:

Číslo	Zaokrouhlit na	Zaokrouhl. číslo	Číslo	Zaokrouhlit na	Zaokrouhl. číslo
0,3456	3 desetinn. místa		0,00345	2 platné cifry	
0,75655	4 des. m.		0,05607	1 pl. cifru	
0,8345	2 des. m.		0,00078	1 pl. cifru	
1,75449	3 des. m.		0,04323	3 pl. cifry	

Testík

1) Přirozené číslo je:

$$a) -5 \quad b) \frac{3}{7} \quad c) 4 \quad d) 1,45$$

2) Celé číslo je:

$$a) 2,8 \quad b) 8 \quad c) 3\frac{1}{5} \quad d) 0,\bar{4}$$

3) Racionální číslo není:

$$a) 0,\bar{3} \quad b) \pi \quad c) 2\frac{2}{5} \quad d) 4,06$$

4) Číslo 821 211 823 608 je dělitelné čísly:

$$a) 2; 5; 3 \quad b) 4; 8; 3 \quad c) 4; 3; 9 \quad d) 3; 4; 10$$

Cv. 17.: Jestliže číslo zvětšíme o jeho polovinu, a pak výsledné číslo zmenšíme na polovinu, dostaneme:

- 1) původní číslo
- 2) $\frac{1}{2}$ původního čísla
- 3) $\frac{1}{4}$ původního čísla
- 4) $\frac{3}{4}$ původního čísla

Cv. 18.: Převed'te zlomky na desetinná čísla:

- 1) $\frac{3}{10}$
- 2) $\frac{3}{5}$
- 3) $\frac{6}{12}$
- 4) $\frac{7}{5}$
- 5) $\frac{20}{6}$

Cv. 19.: Převed'te desetinná čísla na zlomky v základním tvaru:

- 1) 0,7
- 2) 0,4
- 3) 0,25
- 4) 1,5
- 5) 3,15

Cv. 20.: Určete převrácené číslo k číslu:

- 1) 5
- 2) $\frac{1}{3}$
- 3) -7
- 4) $-\frac{2}{3}$
- 5) 0,2

Cv. 21.: Určete:

- 1) Součet čísla 9 a čísla opačného k číslu 9.
- 2) Součet čísla 13 a čísla opačného k číslu 11.
- 3) Rozdíl čísla opačného k číslu 37 a čísla opačného k číslu -47.
- 4) Rozdíl čísla 100 a čísla k němu opačného.
- 5) Součin čísla 5 a čísla převráceného k číslu 5.
- 6) Součin čísla 6 a čísla převráceného k číslu $\frac{3}{2}$.
- 7) Součet čísla $\frac{3}{4}$ a čísla převráceného k číslu 4.
- 8) Podíl čísla 3 a čísla převráceného k číslu 2.

Matematické operace se zlomky

Sčítání a odčítání

Zlomky sčítáme nebo odčítáme pouze se stejným jmenovatelem. Proto nejdříve převedeme zlomky na stejný jmenovatel. Pak čitatele sečteme a jmenovatele opíšeme.

Př.:

$$\frac{1}{3} + \frac{1}{2} = \frac{1 \cdot 2 + 1 \cdot 3}{3 \cdot 2} = \frac{5}{6}$$

$$\frac{5}{6} - \frac{1}{3} = \frac{5 - 1 \cdot 2}{6} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Cv. 5.:

$$1) \frac{3}{5} + \frac{9}{10} =$$

$$4) \frac{4}{5} - \frac{2}{3} =$$

$$2) \frac{5}{6} + \frac{6}{9} =$$

$$5) 3 - \frac{8}{3} =$$

$$3) \frac{1}{2} - \frac{1}{4} =$$

$$6) \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \frac{1}{6} =$$

Násobení zlomků

Násobíme čitatele čitatelem a jmenovatele jmenovatelem.

Př.:

$$\frac{3}{5} \cdot \frac{1}{2} = \frac{3 \cdot 1}{5 \cdot 2} = \frac{3}{10}$$

$$\frac{5}{6} \cdot \frac{3}{2} = \text{krátíme } \frac{5 \cdot \cancel{3}}{\cancel{6} \cdot 2} = \frac{5 \cdot 1}{2 \cdot 2} = \frac{5}{4}$$

Cv. 6.:

$$1) \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{3} =$$

$$3) \frac{2}{7} \cdot \frac{14}{3} =$$

$$2) \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{2} =$$

$$4) \frac{7}{8} \cdot \frac{64}{14} =$$

Dělení zlomků

Zlomky dělíme tak, že první zlomek násobíme převrácenou hodnotou druhého zlomku.

Př.:

$$\frac{2}{3} : \frac{5}{2} = \text{převrátíme } \frac{2}{3} \cdot \frac{2}{5} = \frac{4}{15}$$

$$\frac{4}{5} : \frac{2}{15} = \text{převrátíme } \frac{4}{5} \cdot \frac{15}{2} = \text{krátíme } \frac{2}{1} \cdot \frac{3}{1} = \frac{6}{1} = 6$$

Cv. 7.:

$$1) \frac{3}{4} : \frac{1}{3} =$$

$$3) \frac{16}{15} : \frac{4}{25} =$$

$$2) \frac{3}{7} : \frac{6}{14} =$$

$$4) \frac{21}{4} : \frac{7}{2} =$$

Cv. 8.:

$$1) \frac{1}{4} + 1\frac{1}{8} - \frac{3}{8} =$$

$$3) 1\frac{1}{4} \cdot \frac{8}{15} =$$

$$2) 1\frac{1}{4} + \frac{1}{3} - \frac{3}{4} =$$

$$4) 2\frac{2}{3} : \frac{2}{3} =$$

Cv. 9.:

$$1) \left(\frac{1}{5} + \frac{2}{3}\right) \cdot \frac{5}{13} =$$

$$4) \left(\frac{1}{2} + \frac{5}{6} - \frac{2}{3}\right) : \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{6}\right) =$$

$$2) \left(\frac{4}{7} + \frac{11}{14}\right) \cdot \frac{2}{19} =$$

$$5) \left(4\frac{2}{3} - 1\frac{4}{5}\right) : \frac{2}{5} =$$

$$3) \left(\frac{1}{3} + 1\frac{1}{2}\right) \cdot \frac{6}{5} =$$

$$6) \left(1\frac{1}{2} - \frac{3}{7}\right) : \frac{5}{7} =$$

Cv. 10.: Ze záhonu jahod sklídil zahrádkář ve čtyřech dnech po sobě: $2\frac{1}{2}$ kg,

$1\frac{3}{4}$ kg, $1\frac{8}{10}$ kg a $2\frac{1}{5}$ kg. Kolik kilogramů jahod sklídil za 4 dny celkem?

Cv. 11.: Ve 20-ti litrové plechovce měl motorista trochu benzínu. Přilil do ní $4\frac{1}{2}$ litru a u benzínové stanice do ní nečerpal ještě $12\frac{7}{10}$ litru benzínu, čímž jí zcela naplnil. Kolik litrů benzínu bylo v plechovce původně?

Cv. 12.: Oč je součet čísel $7\frac{1}{3}$ a $5\frac{5}{6}$ větší než jejich rozdíl?

Cv. 13.: Zemědělec pěstuje brambory na dvou polích. Prvé má výměru $16\frac{3}{4}$ ha a druhé $12\frac{4}{5}$ ha. Kolik metrických centů brambor potřebuje zemědělec na

sadbu, je-li na 1 ha třeba 25 q?

Cv. 14.: Kolik lahví po 0,7 l se naplní ze sudu, v němž je 42 l vína?

Cv. 15.: Kolo bicyklu má obvod $2\frac{3}{5}$ m. Kolikrát se otočí při jízdě z Bářské Bystrice do Žiliny (91 km)?

Cv. 16.: Jestliže číslo zmenšíme o jeho jednu čtvrtinu, jeho dvojnásobek se:

1) zmenší o $\frac{1}{3}$ dvojnásobku

2) zvětší o $\frac{1}{3}$ dvojnásobku

3) zmenší o $\frac{2}{3}$ dvojnásobku

4) zmenší o $\frac{1}{6}$ dvojnásobku